

MARJA BORŠNIK
24. I. 1906–10. VIII. 1982

Posloviti se moramo od Marje Boršnikove, pomembne slovenske literarne zgodovinarke in naše univerzitetne učiteljice.

Marja Boršnikova nam zapušča marsikaj, nad čemer smrt nima moči: zapušča nam svoje obsežno in tehtno znanstveno delo; zapušča nam spomin svoje izrazite, izvirne in na poseben način bogate osebnosti; in vsem, ki so jo poznali bolj od blizu, zapušča živ odmev vedrega in spodbudnega duha.

Iz literarnozgodovinskega dela Marje Boršnikove bo treba še izkopati globlje vrednosti, ki v njem obstajajo, mimo katerih pa smo v naglici naših dni in zaverovanosti v svoje lastne cilje hodili vse preveč površno. Njenih markantnih monografij in študij – o Aškercu, Tavčarju, Celestinu, Vorancu, Gradniku, Majcnu in mnogih drugih, še posebej študij o vrsti slovenskih pisateljic – nikakor ni mogoče pokriti s poenostavljenim pojmom pozitivizma ali biografizma, s pojmom, ki njeno delo pomika v nekako odročne ali zapoznele tokove naše današnje literarne vede. Tisto, kar deluje v najglobljem jedru njenega raziskovanja, razmišljanja in presojanja, je nekaj drugega in presega zunanjo metodo njene stroke. Je napeto iskanje človeških vrednot in luščenje teh vrednot od vsega navideznega in slepilnega. Pri tem pa ne pozna in ne pripozna meja med pisateljevim življenjem, književno umetnino ter družbo in navsezadnje tudi naravo samo, tako da ostaja pri klasično zaokroženem, organskem pogledu na stvari, ki ga je moderna literarna veda zdialektizirala in razčlenila v neštete nove smeri. Tu nekje, v napetem iskanju vrednot je poglobljena notranja ideja literarne znanosti, kot jo je razumela in gojila Marja Boršnikova.

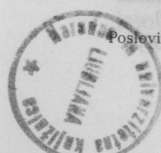
Seveda se za tako smer stroke lahko uspešno odloča samo nekdo, ki ima v sebi trden, izkušen, odprt in kultiviran sestav življenjskih vrednot. In tega je Marja Boršnikova v bistvu imela. Razdajala ga je nesebično in včasih tudi mimo svoje prišolane tradicionalne metode, ponavadi bolj neposredno v pogovorih kot s katedra, ki ni bil njena sreča, premalo je imela smisla za videz, formo in nastop. V pisani besedi je zmogla neposrednejša in subtilnejša mesta. Njen pozitivizem je bil, če je to sploh pozitivizem, vera v vrednost in povednost eksaktnega podatka in nič več. Tu je ostala nepopustljivo zvesta izhodiščnemu etosu znanstvenega dela, zvesta tudi v času modernih abstraktnih spekulacij in velikih sintez. Njen poslednji prispevek, ki ga je pred kratkim poslala Slavistični reviji, je za to njeno zavzetost zelo značilen: to je ducat Tavčarjevih pisem hčerki Pii, kopica drobnih, neznatnih družinskih podatkov, ob katerih pa Marja Boršnik s presunljivo ljubeznijo in skrbnostjo odkriva skrite predele Tavčarjeve človeške nature in njenih vrednot.

Ta siloviti čut za pristne in pokončne človeške vrednote ni preoral samo njene znanstvene njive, usmeril in bistveno določil je tudi njeno nelahko življenje. Že pred vojno – in ob Aškercu je to dobro vidno – je pogumno krenila v levo smer, ki jo je drago plačala s pregonom v južno Srbijo. Med vojno jo najdemo v polnem zagonu na strani narodnoosvobodilnega boja in revolucije, pa v zaporu z otrokom vred. Po vojni jo je prosvetni aktivizem še komajda pustil k zbranemu znanstvenemu delu in k delu na univerzi. Bila je učitelj svoje vrste. Učila nas ni samo trdega in skupinskega dela, učila nas je tudi upiranja, celo upiranja njej sami oziroma njeni lastni metodi. In ko je ta upor doživela – in kateri mladostni upor ni poleg vsega drugega tudi krivičen – ga je prenesla s dostojanstvom velikega učitelja. Tudi ta njena, v bistvu zmagovalna kretnja bo ostala med njeno živo ostalino, med dejanji, ki jim smrt še ne more blizu.

Spoštujemo njeno delo!

Boris Paternu

Poslovilne besede ob slovesu na borovniškem pokopališču 15. avgusta 1982.

Po 2470 / 83